

УДК 330.342.146"364"

Савчук Анастасія

докторантка Лабораторії проектів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк
together.united.ua@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасний світ зіткається з непростими викликами і глобальними конфліктами, які негативно впливають на життя багатьох людей, особливо на їх можливість отримати стабільну роботу та забезпечити свою родину. Умови повномасштабної війни в Україні внаслідок російської агресії створюють низку складних проблем для зайнятості населення, які потребують дослідження та пошуку шляхів вирішення.

Серед головних проблем зайнятості населення в умовах війни є втрата робочих місць. Військовий конфлікт часто призводить до знищення інфраструктури, підприємств та місць праці. Люди втрачають роботу через знищення підприємств, економічний спад та переселення. Важливо створювати програми реінтеграції та підтримки, щоб люди працівників відновили свою зайнятість та економічну самодостатність.

За інформаційними даними, «до війни чисельність робочої сили України становила 17,4 млн людей, з них 8,3 млн жінок і 9,1 млн чоловіків працездатного віку. Після початку війни ситуація змінилася кардинально. Мільйон громадян був мобілізований на захист України. На початку 2023 року за межами України перебували 4,6 млн українців, з яких 3,2 млн – жінки працездатного віку. На тимчасово окупованих з початку 2022 року територіях жили 3 млн осіб, з них орієнтовно 1,3 млн – працездатного віку. Тобто з початку великої війни Україна втратила доступ до 5,5 млн людей працездатного віку. Це понад 30% усієї робочої сили» [1].

Війна змушує мільйони людей шукати притулок у віддалених районах або перетинати кордони для пошуку безпеки. Це створює великі проблеми для місцевих економік та зайнятості.

Важливо створити механізми захисту прав людини та розвивати політику, спрямовану на зменшення соціальних нерівностей та забезпечення справедливого доступу до робочих місць задля запобігання систематичного порушення прав людини та соціальної несправедливості.

Державна служба зайнятості наразі активно працює для допомоги з працевлаштуванням переселенців та людей, що втратили роботу за місцем проживання. Так, з 24 лютого 2022 року служба працевлаштувала 93 тисячі громадян. Найчастіше нове робоче місце українцям вдавалося знайти в сільському господарстві, переробній промисловості та торгівлі [2].

Український ринок праці продовжує перебувати в складній ситуації. За даними кадрового порталу ggs.ua, у квітні кількість доступних вакансій зменшилася у 20 разів порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення в Україну. Крім того, кількість безробітних зросла, а середня заробітна плата скоротилася на 10 відсотків з початку вторгнення росії в Україну. Найнижчі заробітні плати пропонуються у сферах безпеки (9 200 гривень), туризму, готелів, ресторанів (9 500 гривень), видобутку сировини (11 000 гривень), банківського сектору, інвестицій та лізингу (13 100 гривень).

В останній період часу найважче знайти роботу для юристів, страхових агентів, працівників сфери обслуговування, краси та спорту, охоронців, освітян та науковців, а також для фахівців, що працювали в автомобільному бізнесі. Для цих категорій працівників вакансій є найменше. У той же час є галузі, де зарплати залишаються на попередньому рівні або навіть трохи зростають. Наприклад, у сфері автомобільного бізнесу, незважаючи на пониження заробітної плати на понад 50 відсотків з початку повномасштабної війни, у травні середня заробітна плата у відкритих вакансіях трохи зросла.

У галузі виробництва та сільського господарства середня заробітна плата зросла з 13 300 гривень до 16 600 гривень. Медичні та фармацевтичні спеціалісти є одними з найбільш популярних.

У подальшому, якщо буде продовжуватися дисбаланс між попитом і пропозицією на праці, особливо в довгостроковій перспективі, це призведе до зростання навантаження на державний бюджет і сферу соціального захисту. Це може викликати гострий дефіцит робочої сили в окремих галузях і поглиблення наявних нерівностей на ринку праці. Таке поглиблення можна очікувати також під час періоду повоєнного відновлення економіки, коли відбудеться збільшення попиту на будівельну індустрію (проектувальники, архітектори, дизайнери, муляри та інші) та суміжних галузях економіки (логістики, керівництво автотранспортних засобів, інженерно-технічні кадри, фахівці з виробництва будівельних матеріалів). Якщо тренд розвитку сфери ІТ продовжиться, попит на фахівців у цій галузі також зростатиме.

Для сучасного ринку праці в умовах війни в Україні спостерігаються тенденції саморегулювання. Наприклад, кількість людей, які були готові змінити професію або прийняти нижчу заробітну плату, постійно зростає. Крім цього, роботодавцям надано додаткові економічні стимули для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) – вони отримують допомогу на виплату зарплати таким особам у розмірі 6500 гривень.

Важливою ініціативою стало створення програми релокації бізнесу, тобто переміщення підприємств із зон бойових дій на більш безпечні території, зокрема, захід України.

Державна служба зайнятості за участі Міністерства економіки підписала договір про співпрацю та інформаційну взаємодію з найбільшими сайтами з працевлаштування. Результатом цього співробітництва стало створення єдиної бази з вакансіями. Наповнення бази здійснюється силами Державної служби зайнятості та агенцій з пошуку роботи. Оновлення ресурсу відбувається у режимі реального часу.

Усе вищезазначене свідчить на те, що ситуація на ринку української праці залишається надзвичайно складною в умовах війни.

Зменшення вакансій, зниження заробітної плати та обмеження можливості працевлаштування створюють виклики для безробітних та тих, хто шукає стабільну роботу.

У такому контексті підтримується соціальні програми, спрямовані на підтримку зайнятості, перепідготовку та реабілітацію працівників, які постраждали в умовах війни. Крім того, необхідно стимулювати економічний розвиток, залучати інвестиції та створювати нові робочі місця.

Важливо розвивати також освіту та професійну підготовку, щоб працівники мали достатньо навичок і знань для адаптації до зміни ринку праці. Держава, громадські організації та міжнародні партнери повинні співпрацювати для забезпечення стабільності, підтримки та створення нових можливостей для працевлаштування українського населення в умовах війни.

Загалом зайнятість населення відображає ступінь інтеграції населення в економічне життя країни, а також рівень задоволення суспільних та особистих потреб. Головна мета державного управління зайнятістю на сьогодні – переорієнтація стратегії вирішення соціальних проблем на розширення ринку праці та формування активної політики зайнятості в Україні із врахуванням викликів воєнного та повоєнного періодів.

Список використаних джерел:

11. Мірошніченко О. Як Україні компенсувати втрату 30% трудового потенціалу. *Українська правда*. 10 травня 2023 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/10/699925/#:~:text=%D0%A2%D0%BE%D0%B1%D1%82%>
12. Ринок праці під час війни: чи є у українців шанси знайти собі нову роботу. *УНІАН. Інформаційне агентство*. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/rinok-praci-pid-chas-viyeni-chi-ye-u-ukrajinciv-shansi-znayti-sobi-novu-robotu-ostanni-novini-11868372.html#id-836041971>
13. Pavlikha N. V., Tymbaliuk I. O. , Kovshun N. E., Kotsan L. M. Conceptual Transformation Principles Of The Income Regulation System In Ukraine.

Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Вип. 2 (25). 2018. С. 317-324.

14. Pavlikha N. V., Tymbaliuk I. O., Kotsan L. M. Modeling The Optimal Size Of The Minimum Wage In Ukraine. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал.* Луцьк : Вежа-Друк, 2018. № 2 (14). С. 26-35.

15. Павліха Н., Цимбалюк І. Стратегічні перспективи трансформації фіскального простору під впливом мегатрендів. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір: IV Міжнародна науково-практична конференція.* URL: <https://cutt.ly/jKPyKLy>

16. Павліха Н., Цимбалюк І., Уніга О. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону [Текст]: монографія. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 223 с.

17. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Олег Вікторович Уніга, Лілія Миколаївна Коцан, Анастасія Юріївна Савчук. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с.

18. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Леонідівна Хомюк, Максим Володимирович Войчук, Анастасія Юріївна Савчук, Владислав Вікторович Коломечюк, Сергій Миколайович Цимбалюк. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с.

19. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку [Текст]: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 232с.

20. Цимбалюк І. О. Економічні виклики для України в умовах війни. Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. –1 електрон. опт. диск (CD-ROM) С. 131-133.

21. Tymbaliuk I., Pavlikha N., Barskyi Y., Tihonchuk L., Korneliuk O., Naumenko N., Kovshun N. (2021). Imbalances Between Revenues and Expenditures of Local Rural Budgets in the Process of Fiscal Decentralization in Ukraine: Assessment and Modelling. *Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development*, 2021 Vol. 21 Issue 2. P. 671-683. URL: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_2/Art78.pdf